ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Омельченко Ольги Вікторівни «Гетеракоз курей (поширення, діагностика, заходи боротьби)», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 Ветеринарія за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина

Актуальність теми дисертації. Птахівництво є однією з провідних галузей тваринництва, дає високоцінні продукти харчування, а також сировину для промисловості. Головним завданням птахівництва є збільшення виробництва дієтичних та високопоживних продуктів до рівня, що забезпечує споживання їх відповідно до науково обґрунтованих норм харчування людей. Це можливо за умов наявності здорового поголів'я птиці, у тому числі благополучного з інвазійних захворювань.

Літературні дані свідчать про значне поширення гетеракозу серед домішніх та диких птахів, що пов'язане з біологічними особливостями, значною плодючістю цих паразитів та високою стійкістю збудників на екзогенних стадіях розвитку до несприятливих факторів у довкіллі. Тому, проведення епізоотологічного моніторингу щодо особливостей поширення та перебігу гетеракозу курей, а також виживання яєць *Heterakis* spp. у довкіллі є актуальним.

Для виявлення гельмінтозів, в тому числі й гетеракозу курей, використовується лабораторна діагностика, яка є важливою ланкою у лікувально-профілактичних заходах та забезпеченні ветеринарного благополуччя. Доведено, що якість лабораторної діагностики залежить від багатьох факторів, таких як чутливість і ефективність методу, його методології виконання, правильності відбору матеріалу і його зберігання, тощо. У доступній науковій літературі відсутні відомості щодо ефективності відомих методів копроовоскопії за гетеракозу курей. Тому, актуальним є встановлення діагностичної чутливості сучасних методів зажиттєвої лабораторної діагностики гетеракозу курей, а також удосконалення, випробування та рекомендація до впровадження способу, який має високу діагностичну ефективність за цієї інвазії.

Боротьба зі шлунково-кишковими нематодозами птахів ґрунтується, головним чином, на застосуванні антигельмінтних засобів, що представлені на ветеринарному ринку. Вибір препарату завжди обумовлюється його ефективністю, низькою токсичністю для організму птиці, зручністю у застосуванні, екологічною безпечністю та економічною доцільністю використання. Тому вкрай необхідними є знання щодо ефективності наявних на ветеринарному ринку препаратів з метою успішної лікувально-профілактичної обробки курей за гетеракозу.

Одним з важливих заходів у профілактиці та оздоровленні птахогосподарств за гельмінтозів шлунково-кишкового тракту є проведення

дезінвазії із застосуванням ефективних засобів, які проявляють високу чутливість відносно пропагативних стадій розвитку паразитів. Водночас, в доступній літературі вкрай обмаль наукових даних відносно овоцидної ефективності дезінфікуючих засобів відносно яєць *Heterakis* spp. Тому, актуальним є визначення дезінвазійної активності сучасних засобів для дезінфекції з метою рекомендацій найбільш дієвих для боротьби та профілактики гетеракозу курей.

У зв'язку з цим, актуальним є дослідження особливостей поширення, ефективності лабораторних методів копроовоскопії та лікувально-профілактичних заходів за гетеракозу курей на території України.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри. Дисертаційна робота виконана згідно з планом ініціативних науково-дослідних тем кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи факультету ветеринарної медицини Полтавського державного аграрного університету: «Еколого-фауністичний моніторинг та розробка сучасних методів діагностики, заходів боротьби і профілактики паразитарних хвороб у птахів» (номер державної реєстрації 0121U107882, 2021–2028 рр.), «Моніторинг та удосконалення засобів діагностики, лікування і профілактики заразних хвороб тварин і птиці» (номер державної реєстрації 0123U101067, 2023–2027 рр.).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Автором самостійно проведено аналіз першоджерел наукової літератури з напряму досліджень. Виконано відбір матеріалу та дослідження його за всіма методиками. Отримані результати статистично оброблені та узагальнені. Сформульовано висновки та практичні пропозиції виробництву. Вибір теми та напрямів досліджень дисертаційної роботи проведено спільно з науковим керівником. Низку виробничих і лабораторних експериментів дисертантом проведено спільно з науковими співробітниками, які є співавторами окремих публікацій, що включені до списку робіт, виконаних за темою дисертації.

Обсяг і структура роботи та її методичний рівень. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 130 сторінках комп'ютерного тексту і включає: вступ, огляд літератури і вибір напрямів досліджень, загальну методику та основні методи досліджень, результати досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, пропозиції виробництву, список використаних джерел, 9 додатків. Робота ілюстрована 34 таблицями та 30 рисунками. Список літератури містить 203 джерела, у тому числі – 127 латиницею

Огляд літератури написаний автором логічно і послідовно. Зазначимо, що результати експериментів та висновки багатьох дослідників, що вивчали ці питання, ґрунтовно проаналізовані й лаконічно викладені. В кінці цього розділу автор надав висновки. Отже, огляд літератури викладений на достатньому науковому та методичному рівнях. Знання проблеми є важливою підставою того, що структура роботи, методичні підходи, експерименти і їх подальший аналіз взаємопов'язані та цілком обґрунтовані.

Дотримуючись методичної й логічної послідовності, дисертант розробив схеми проведення експериментальних досліджень на птиці. У цьому розділі

описано основні методики досліджень, які є як сучасними, так і класичними. Це дало можливість автору отримати об'єктивний науковий матеріал. Проведено наступні дослідження: паразитологічні (копроовоскопічні, ідентифікація збудників, культивування in vitro, визначення екстенс- та інтенсефективності препаратів); епізоотологічні (визначення екстенсивності та інтенсивності інвазії, вікової та сезонної динаміки); методи випробування й оцінки овоцидної ефективності хімічних засобів; мікроскопічні; статистичні, що сприяє глибокому розкриттю основних положень дисертації і свідчить про продуману концепцію роботи.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумніву. Обґрунтованість експериментальних даних підтверджується використанням сучасних методів досліджень, достатньою кількістю виконаних експериментів. Матеріали та методи досліджень, що використані здобувачем для вирішення поставлених завдань, відповідають меті роботи і дають можливість одержати обґрунтовані дані. Результати досліджень опрацьовані статистично, зведені у таблиці, узагальнені та детально опрацьовані.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації та її вірогідність підтверджується:

– високим методичним рівнем поставлених експериментів, логічністю та послідовністю виконання серій досліджень;

– достатньою для одержання вірогідних даних кількістю птиці, яка була залучена до експериментів;

– математичною обробкою одержаних результатів, що дало можливість встановити їх вірогідність.

Отже, на основі вищенаведеного, робимо висновок, що ступінь достовірності й обґрунтованості отриманих результатів та запропонованих автором висновків і практичних рекомендацій, які випливають з результатів досліджень, є достатньо високим.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Отримано нові дані щодо поширення гетеракозу курей та особливостей його перебігу в умовах приватних господарств Полтавської області з підлоговою технологією утримання. У курей обстежених господарств виділено два види гетеракісів: *Heterakis gallinarum* та *Heterakis dispar*, де домінуючим видом виявився *H. gallinarum* (ЕІ – 38,46 %), а паразитування виду *H. dispar* встановлювали рідше (ЕІ – 3,21 %). З'ясовано, що гетеракоз в курей частіше реєструється переважно у вигляді мікстінвазій (39,33–55,74 %), де найбільш частими співчленами *Heterakis* sp. є найпростіші *Eimeria* spp. (48,41 %), нематоди *Ascaridia galli* (55,88 %) та *Baruscapillaria obsignata* (32,35 %).

Визначено особливості вікової та сезонної динаміки гетеракозу курей. Максимальні показники зараженням птиці збудником гетеракозу виявлено у молодняку віком 8–15 тиж. (ЕІ – 49,65–56,25 %). Пік гетеракозної інвазії встановлено влітку (ЕІ – 41,67–65,38 %) та восени (ЕІ – 37,67–69,57 %).

Отримано нові дані щодо ідентифікаційних морфометричних параметрів яєць *H. gallinarum*, виділених з різних субстратів, а також ефективності загальновідомих та сучасних методів копроовоскопії за гетеракозу курей.

Запропоновано, експериментально випробувано та доведено високу ефективність застосування удосконаленого способу кількісного виявлення яєць *Heterakis* spp.

Отримано нові дані щодо ефективності сучасних антигельмінтних препаратів за гетеракозу курей. Встановлено високу (100 %) антигельмінтну ефективність Левамізолу-плюс 10 %.

Отримано нові дані щодо овоцидної ефективності дезінфікуючих засобів Гермецид-ВС (Україна). Арквадез-плюс (Україна) та Екоцид С (Словенія) відносно тест-культур неінвазійних яєць нематод *Heterakis gallinarum*, що паразитують у курей.

Наукову новизну дисертаційної роботи підтверджено деклараційним патентом України на корисну модель: «Спосіб кількісного виявлення яєць *Heterakis* spp. та ооцист *Eimeria* sp. у посліді курей» (№ u 2025 00282, 2025 р.).

Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати розширюють та поглиблюють існуючі дані щодо видового складу та епізоотологічних особливостей гетеракозу курей, методів лабораторної копроовоскопічної діагностики, заходів з боротьби, а також можуть бути використані при розробці та організації науково обґрунтованих заходів для підтримання ветеринарного благополуччя щодо гетеракозу курей в умовах птахівничих господарств.

Матеріали дисертаційної роботи увійшли до «Рекомендацій з діагностики, заходів боротьби та профілактики за гетеракозу курей», затверджених нарадою Головного управлінням Держпродспоживслужби в Полтавській області (протокол № 6 від 12.06.2025 р.).

Результати експериментальних досліджень використовуються в науково-дослідній роботі та навчальному процесі на факультетах ветеринарної медицини закладів вищої освіти України: Полтавському державному аграрному університеті; Білоцерківському національному аграрному університеті; Сумському національному аграрному університеті; Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С .З. Ґжицького; Дніпровському державному аграрно-економічному університеті; Одеському державному аграрному університеті.

Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 12 наукових праць, у тому числі: 3 статті у фахових наукових виданнях України (1 із них – одноосібно), 2 статті у наукових виданнях, що включені до наукометричних баз даних Scopus, Web of Science, 5 тез доповідей на наукових конференціях, 1 патент України на корисну модель та 1 методичні рекомендації.

Список праць, опубліковані за темою дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Публікації у виданнях, що включені до наукометричних баз даних Scopus, Web of Science Core Collection

1. Yevstafieva V., **Omelchenko O.,** Melnychuk V., Nagorna L., Petrenko M., Shaferivskyi B., Kravchenko S., Suprunenko K., Karysheva L., Sheiko S., Burda T., Syzonenko N., Savenkova O., Liulka V. Influence of tempetature on viability and deveplopment of *Heterakis gallinarum* (Nematoda, Heterakidae) eggs. *Zoodiversity*. 2024. № 58 (5). P. 435–444. https://doi.org/10.15407/zoo2024.05.435 **(*Scopus*)** *(Здобувач провела експериментальні дослідження, визначила показники виживання яєць H. gallinarum за впливу температури та підготувала статтю до публікації).*

2. Yevstafieva V., **Omelchenko O.,** Melnychuk V., Dmitrenko N., Krykunova V., Peredera O., Tahiltseva Y. In vitro tests of effect of disinfectants on the viability of *Heterakis gallinarum* nematode eggs during embryogenesis. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. 2024. № 15 (4). P. 696–701. https://doi.org/10.15421/0224100 **(*Scopus, WoS*)** *(Здобувач провела експериментальні дослідження, встановила овоцидну ефективність сучасних дезінфектантів відносно яєць H. gallinarum та підготувала статтю до публікації).*

Публікації у фахових виданнях України категорії Б

3. **Omelchenko O.,** Yevstafieva V. Epizootological monitoring studies of chicken heterakosis spreading on the territory of Poltava region. *Scientific Progress & Innovations*. 2023. № 26 (3). P. 87–91. https://doi.org/10.31210/spi2023.26.03.16 *(Здобувач провела дослідження щодо епізоотичного стану птахогосподарств з гетеракозу курей та підготувала статтю до публікації).*

4. **Омельченко О. В.** Деркач І. М. Діагностична ефективність сучасних паразитологічних методів копроовоскопії за гетеракозу курей. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (1). С. 112–117. https://doi.org/10.31210/spi2024.27.01.19 *(Здобувач провела визначення ефективність методів лабораторної діагностики гетеракозу курей та підготувала статтю до публікації).*

5. Omelchenko O. Anthelmintic effectiveness of modern preparations against *Heterakis gallinarum* nematodes parasitizing in chickens. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (3). P. 60–65. https://doi.org/10.31210/spi2024.27.03.10

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Омельченко О. В., Євстаф'єва В. О. Морфометричні ознаки яєць *Heterakis* *профілактики хвороб тварин. Матеріали VII Всеукраїнської науково-*

практичної Інтернет-конференції, присвяченої 65-річчю з дня народження професора П. І. Локеса, (19–20 жовтня, 2023, м. Полтава). Полтава, 2023. С. 132–134. *(Здобувач визначила диференційні ознаки яєць Heterakis публікації).*

Омельченко О. В. Особливості морфології яєць *Heterakis gallinarum*, виділених з посліду інвазованих курей. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (15–16 лютого 2024, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 155–157.

8. Омельченко О. В. Поширення гетеракозу курей в умовах одноосібних господарств Лубенського району Полтавської області. *Актуальні аспекти біології тварин, ветеринарної медицини та ветеринарно- санітарної експертизи. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти (28–29 травня 2024, м. Дніпро)*. Дніпровський ДАЕУ: Дніпро, 2024. С. 100–101.

9. Омельченко О. Ефективність лікувальних заходів за гетеракозу курей. *Актуальні аспекти розвитку ветеринарної медицини в умовах євроінтеграції. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників та молодих науковців (17–18 жовтня 2024, м. Одеса)*. Одеса, 2024. С. 141–143.

Євстаф'єва В. О., Омельченко О. В. Овоцидна ефективність дезінфікуючого засобу Екоцид С відносно яєць *Heterakis gallinarum*. *Сучасні епідемічні виклики в концепції «Єдине здоров'я». Матеріали VI щорічної Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2025, м. Київ)*. Інститут ветеринарної медицини НААН, Київ, 2025. С. 15. *(Здобувач провела визначення овоцидної ефективності деззасобу відносно яєць Heterakis gallinarum, що паразитують в курей, та підготувала тези до публікації).*

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

11. **Омельченко О. В.**, Євстаф'єва В. О., Мельничук В. В. Рекомендації з діагностики, заходів боротьби та профілактики за гетеракозу курей. Полтава, 2025. 27 с. *(Здобувач проаналізувала наукову літературу, провела дослідження та підготувала матеріали для методичних рекомендацій).*

12. Євстаф'єва В. О., Година В. П., **Омельченко О. В.**, Мельничук В. В., Гудзь Н. В. (2025). Спосіб кількісного виявлення яєць *Heterakis* spp. та ооцист *Eimeria* sp. у посліді курей: пат. № u 2025 00282. Україна: A61B 10/00 G01N 33/50 (2006.01) МПК (2025.01); заявл. 22.01.2025. *(Здобувач експериментально обґрунтувала діагностичну ефективність кількісного виявлення яєць Heterakis spp. та підготувала матеріали для патенту).*

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень. Експериментальна частина роботи проводилась з урахуванням «Загальних етичних принципів експериментів на тваринах», схвалених на Національному конгресі з біоетики (Київ, 2001) із дотриманням міжнародних

вимог Європейської конвенції «Про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей» (Страсбург, 1986) (протокол № 18 від 05.06.2025 р.).

Дотримання принципів академічної доброчесності. У представленій дисертаційній роботі не виявлено академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Дисертація є завершеною науковою роботою, а одержані результати, важливі для науковців з паразитології, зоології, біології та мають практичне значення для фахівців з ветеринарної медицини.

Висновок

Дисертаційна робота Омельченко Ольги Вікторівни на тему: «Гетеракоз курей (поширення, діагностика, заходи боротьби)» оформлена згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та МОН України від 31.05.2019 № 759 (зі змінам і доповненнями), є завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю обраної теми, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів, рівнем і обсягом виконаних досліджень, повністю відповідає вимогам, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінам і доповненнями), і рекомендована до проведення публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 Ветеринарія за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина.

Рішення прийняте відкритим голосуванням:
за – 16
проти – 0
утримались – 0.

Голова засідання:
доктор ветеринарних наук, професор,
професор кафедри інфекційної патології,
гігієни, санітарії та біобезпеки
Полтавського державного
аграрного університету Андрій ЗАМАЗІЙ

Секретар засідання:
кандидат ветеринарних наук, доцент, доцент
кафедри ветеринарно-санітарної експертизи
Полтавського державного
аграрного університету Леонід КОРЧАН

«11» вересня 2025 р.

ЗАВІРЯЮ
Начальник відділу кадрів Полтавського
державного аграрного університету
Оксана ОВЧАРУК